

הנדון:

העיתונות החופשית נתונה בסכנה. מדוע?

זב"ש נדי?

שבועון אחד (כותרת ראשית, שמאחוריו עמדו קונצרט הענק ככל ידועות אחרונות ר' דבר) נסגר, אחרי שבצר הפסדים בסכסוך עתק. בחוגי המיקצוע מדברים על סגירתם הקרובה של כמה כליתיקשור' רת נוספים.

במערב, שהיה פעם הגדול והעשיר שבניית תוני ישראל, נמכרה הכילה גדולה של מניות לאיל-עיתונות זר, אם כי יהודי.

(מערב היה מסוגל להבטיח את עצמאות המערכת שלו, מפני שקיימת אצלו — כמו בהעולם הזה — מנייה השולטת בעריכה, והמסורה בידי העורכים. זה היה אפשרי רק במערב ובהעולם הזה, מפני שבשני כליתיקשורות אלה העורכים הם בעצמם בעל-ימי (ניות).

נרוסלס פוטט נמכר לחברה זרה. עצמאות המערכת תהיה תלויה ברצונם הטוב של הבעלים החדשים.

באימפריה הגדולה של מיספחת שוקן

עוד מציף את המדינה. מדינה של ארבעה מיליון בני-אדם (כעיר אמריקאית בינונית), שרק חלקם קוראים עברית — נדרשת לקיים עיתונות שדי בה למדינה הגדולה פי עשרה. באותה התקופה התרחבו הטלוויזיה והרדיו, הן ככלי-מידע, הן ככלי-כידור, והעיתונות המנופחת נאלצה להתחרות בה בנסיבות קשות והולכות.

גידול הנפח גרם בהכרח לניפוח המיקצוע העיתונאי. הרמה ירדה, התחקירים הלכו והידלדלו. הדגש הושם יותר ויותר על הכידור. בכמה עיתונים שואפת רמת-הידוק לאפס.

נפח המודעות-בתשלום אינו מסוגל לכל-כמות אדירה זו של עיתונים, מוספים,

וזהו אמת פשוטה ופרוזהית.

בעבר היו רוב העיתונים בארץ שייכים למפלגות. המפלגות שילמו את החשבון, והעיתון שירת את המפלגה. לכל מפלגה חשד בה היה עיתון יומי משלה.

הציבור מאס בשיטה זו. הוא לא רצה בעיתון המייצג פלג אחד וכותב רק עליו. העיתונים המפלגתיים קמלו, ורובם נעלמו. רק כשולים עמדו נותרו כמה עיתונים מפלגתיים קטנים, המתקיימים על תקציבים מפלגתיים (והמרימים לא אחת אף צדקני על עיתונים אחרים, שאין להם מותרות כאלה).

יש עיתונים המתקיימים על-חשבון גופים ציבוריים, מפלגתיים-למחצה. כזה היה נודר

עיתונאי ישראל חיו בגרען של שוטים.

אותה קבוצה של אנשים סקרניים וחקרניים, המתגאים בכך שהם יודעים כל פיפס הנשמע בוועדת-השרים לענייני-ביטחון וכל רחשו בסניפי המפלגות, לא ידעו מה מתרחש אצלם בבית.

לא ידעו, או לא רצו לדעת. כשם שחוליה-הרמטק (לפני עידן הן כראי-מזין) לא רצה לדעת שהמחלה מכרסמת בקרבו.

התרענו על כך כמה פעמים בשנים האחרונות, אך לאיש לא היה איכפת. כל עוד זרמו המשכורות בזמן, בתוספת צ'ופרים, עצמו הד את העיניים.

מי שידע, שתק. המרלים של העיתונים הפיצו סביבם אווירה של אופטימיות כוזבת, והעלימו את העובדות.

עכשיו, לפתע, הכל מתערררים. גרם לכך הזעזוע בשל מכירת "גידור" סלם פוסט" לקנצ'רן זר, שדמות-המדינתו בו היא איש-מיסתורין קאתולי שדבר לא ידע עליה.

מה עובדות בסיסיות: שום דמוקרטיה אינה יכולה לפעול בלי עיתונות חופשית, חוקרת, חושפת, לוחמת.

כלי עיתונות כזאת אין הממשלה, הכנסת ובתי-המשפט יכולים לתפקד באורח דמוקרטי. הרודנות, השחיתות והגיוון מוכחים להרוס את כל שלוש הורעות האלה של השלטון, באין העין הפקוהה של התיקשורת. הורם החופשי של המידע בגוף הציבורי הדימוקרטי הוא כמחזור הרם בגוף האדם. מבחינה זו אפשר להגדיר את התיקשורת כורוע הרביעית של הדמוקרטיה, לצד הרשות המבצעת (הממשלה), המחוקקת (הכנסת) והשופטת (מערכת-השיפוט).

אולם יש הבדל אחד עצום בין הדימוקרטיה התיקשורתית ובין שלוש הורעות האלה. השלוש מתקיימות על כספי משלם-המיסים. ואילו אמצעי-התיקשורת חייבים מטבע מהותם להיות עסקים מיסחריים, המפרנסים את עצמם.

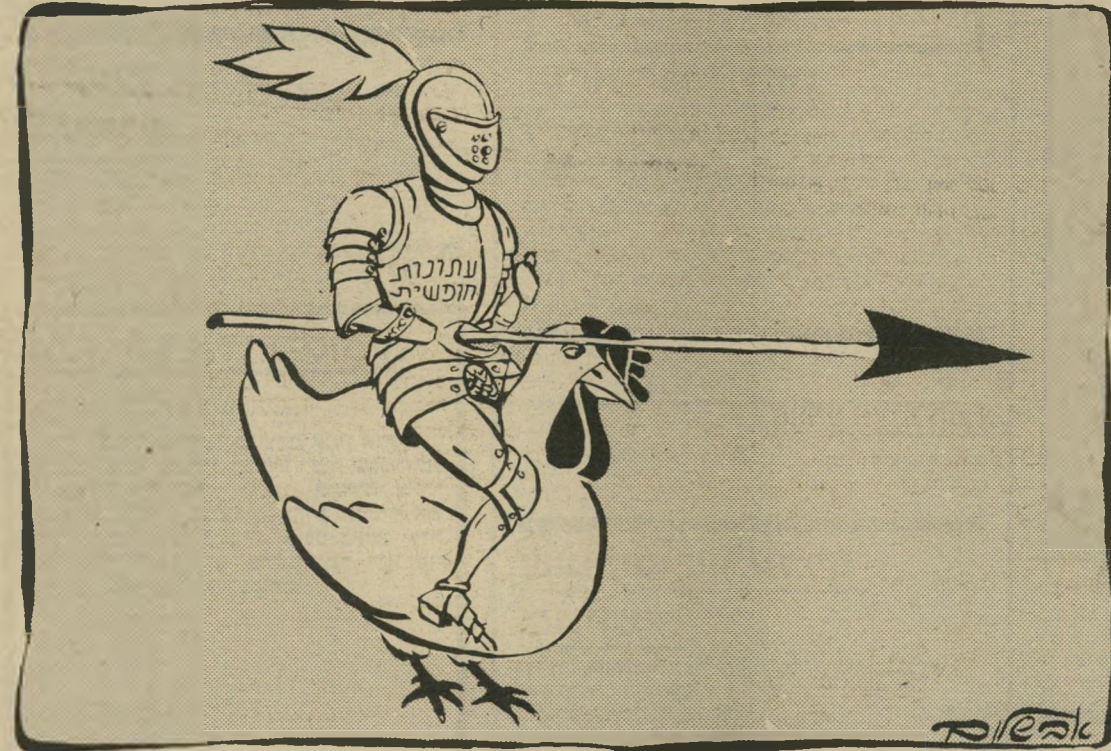
שהרי לולא היו כאלה, לא יכלו להיות חופשיים, לא יכלו להילחם, לחשוף, לחקור.

מה מאמצעי-התיקשורת החשודים ביותר סמוכים כיום על שולחן המדינה וכפופים לה, בצורה זו או אחרת, ועל כן אינם אמצעי-תיקשורת חופשיים.

הטלוויזיה והרדיו הם גופים "צייבוריים" (ובמציאות, גופים ממשלתיים), הממומנים על-ידי מוס. החורש שלהם מצטמק והולך לנגד עינינו. גם השרידים שנותרו תלויים כל-כולם בחסדי השילטון.

מצב זה אופייני למישטרים בלתי-חופשיים. רק באחרונה תקפה ממשלת ארצות-הברית את ניקיאהאוא, על כך שהיא רוצה להנהיג שם שיטת הרדמה מאד לזו הקיימת בישראל. נאמר שוהי שיטה טוטאלטרית. נותרה רק העיתונות הכתובה, בימיבצר התיקשורת החופשית.

חוש זה קיים כל עוד העיתונות מסוגלת לפרנס את עצמה.

על כרעי תרנגולות

תלויים חיי העיתונים היומיים ברווחים של המסומנים. המקומונים הם סיפור-הצלחה, אך סיפור זה תלוי כולו בשוק-המודעות. אם יחול בו שינוי משמעותי לרעה, תהיה גם למישפחת-שוקן בעייה קשה.

דבר צובר הפסדים. צוות-ניהול שהובא מבחוק, במחיר גבוה, הרים את הידיים והסתלק. עתה תלוי עצם קיום העיתון ביכולתה וברצונה של הנהגת ההסתדרות לשאת בהפסדים. אפשר להמשיך ברשימה זו.

היא מוכיחה שבמבחינה כלכלית עומדת העיתונות הישראלית כולה על כרעי-תרנגולות.

אשר עיתון מפיסד כסף, פתוחות לפניו רק כמה אפשרויות.

אחת האפשרויות היא לשנות ולשפר את העיתון עצמו, כך שאנשים רבים יותר ירצו לרכוש את גליונותיו ולפרסם בו מודעות מיסחיות. לשם כך דרושה, בדרך כלל, השקעה (המשך בעמוד 14)

חינוכיים ומקומונים, מה גם שהמפרסמים פוחלים יותר ויותר לעבר אמצעים אחרים, ובראשם הטלוויזיה. כדי להתחרות ביניהם, שומרים העיתונים על מחירים נמוכים של העותקים, וההכנסות מן התפוצה רחוקות מלכסות את ההוצאות. החינוכיים תלויים בגלוי בהכנסות מן המודעות, ושאר העיתונים אינם רחוקים מכך — כל זה במדינה שאין בה צמיחה כלכלית של ממש.

העיתון צופן בחובו סכנות גדולות עוד יותר. עם עליית הטלוויזיה הדימיסטרית — ערוצים נוספים וכבישים — עומד חלק גדול והולך של הדיפרסום המיסחרי המצומצם לעבור לשם.

ההרתה הרבה פעמים, מעל עמודי שבועון זה ובעדויות בוועדות הכנסת, שמצב חרש זה עלול להנחית מכת-מוות על עצם קיומה של עיתונות חופשית בארץ.

המצב הנוכחי הוא כבידע. אין זה עוד בגדר סוד שמור-היטב.

סלם פוסט. כזה הוא דבר. אולם במציאות הישראלית, כאשר כמעט כל המפעלים הציבוריים סובלים מהפסדים גדולים, התערער גם הביטחון של שיטה זו.

נותרה האמת הפשוטה: העיתונים צריכים לפרנס את עצמם.

משמע: ציבור הקוראים צריך לפרנס את העיתון, בתוספת הפירסום המיסחרי.

מה כמה שנים מתקצעים עננים כנדים בשמי העיתונות הישראלית.

כמעט כל העיתונים היומיים מפיסדים כסף — כסף כבד.

מצב זה הועלם מעיני הציבור, וגם מעיני העיתונאים עצמם, מחשש של עידורע.

מה גרם לכך? יש כאן תערובת של סיבות. לפחות בחלקן אשמה העיתונות בעצמה.

העיתונות גדלה בלי כל פרופורציה. מיספר העיתונים גדל, והכמות תפחה ותפחה. מיספר של מוספים, מקומונים, חינוכיים ומה